

“วัฒนธรรมการฝังศพทุ่งกุลาร้องไห้”

จากการศึกษาวิจัยทางประวัติศาสตร์โบราณคดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าภูมิภาคนี้เป็นเขตสะสมทางวัฒนธรรมที่สำคัญ มีการแบ่งเขตสะสมทางวัฒนธรรมตามลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็น ๒ เขตใหญ่ๆ คือ แอ่งสกลนคร และ แอ่งโคราช มีเทือกเขาภูพานเป็นตัวกั้นกลาง

แอ่งโคราชมีหลักฐานทางวัฒนธรรมชัดเจน บริเวณของทุ่งกุลาร้องไห้ สภาพภูมิประเทศมีลักษณะที่โดดเด่น เรียกว่า แบบ broad depression หรือ แอ่งกระทะ เนื้อที่ทั้งหมด ๒.๑ ล้านไร่ ความยาวของทุ่งตามแนวตะวันออก – ตะวันตก ประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดยโสธร และจังหวัดศรีสะเกษ

คนทุ่งกุลาร้องไห้ในอดีต แตกต่างจากกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆ ในเรื่องการฝังศพที่มีการนำกระดูกคนตายใส่ลงไปในภาชนะดินเผาแล้วฝังอีกครั้งหนึ่งเรียกกันว่า การฝังศพครั้งที่ ๒ (Secondary Burial)

นอกจากความพิเศษและความเป็นลักษณะเฉพาะในเรื่องประเพณีการฝังศพแล้ว ยังมีลักษณะของภาชนะดินเผาที่แตกต่างจากกลุ่มวัฒนธรรมอื่น คือ ภาชนะเนื้อดินสีนวลขาว และภาชนะดินเผาที่เรียกว่า แบบร้อยเอ็ด โดยการตกแต่งผิวด้านนอกด้วยลายเชือกทาบ จากนั้นทำให้เรียบ แล้วเขียนด้วยสีแดงทับ

การประกอบพิธีกรรมการฝังศพในภาชนะดินเผา (Burial Jar) ลักษณะดังกล่าว นอกจากจะพบแพร่กระจายในวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้แล้ว ยังปรากฏในชุมชนโบราณทั้งในเอเชียภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ เช่น อินเดีย จีน ลาว เวียดนาม มาเลเซีย และภาคพื้นหมู่เกาะ อันได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และแถบตะวันออกไกล เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ปัจจุบันยังสรุปไม่ได้ว่าประเพณีการฝังศพในลักษณะนี้เริ่มขึ้นเมื่อใด หรือแม้แต่การแลกรับวัฒนธรรมประเพณีเริ่มต้นที่กลุ่มชนใดในภูมิภาคนี้

นอกจากภาชนะดินเผาแล้ว วัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ยังปรากฏประเพณีการฝังศพที่มีการนำกระดูกคนตายใส่ลงไปในภาชนะดินเผา และฝังอีกครั้งหนึ่ง เรียกรูปแบบนี้ว่า ประเพณีการฝังศพครั้งที่ ๒ แบบแผนการฝังศพจะปรากฏมากมายหลายรูปแบบ เช่น ภาชนะบรรจุกระดูกทรงไข่ ทรงกลม และทรงกระบอก ซึ่งล้วนแล้วแต่จะมีฝาปิดเป็นทรงอ่าง ทรงสามขนาดใหญ่(คล้ายกระทะ) และฝาปิดเป็นแผ่นดินเผา ทรงกลม มีหูหรือด้ามจับ จะพบว่ามีกระดูกฝังรวมกันเป็นกลุ่ม ทั้งการวางภาชนะในแนวนอนและตั้งฉากกับพื้น สำหรับการฝังโดยวางภาชนะในแนวนอนนั้นจะพบการวางภาชนะเรียงต่อกันเป็นแถว (ส่วนปากภาชนะจะต่อกับส่วนกันของภาชนะดินเผาอีกใบหนึ่ง) และแบบพิเศษที่นำภาชนะทรงกระบอกขนาดใหญ่ ๒ ใบ มีลักษณะส่วนปากประกบกันมองดูคล้ายกับ “แคปซูล”

ช่วงเวลาที่มีการแพร่กระจายของกลุ่มวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้อย่างหนาแน่นนั้น น่าจะจัดอยู่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย มีอายุประมาณ ๒,๕๐๐ ปีเป็นต้นมา จนกระทั่งปรากฏการรับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรซึ่งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ – ๑๘